

NYTT LIV I SVERIGE

Tre kulturarbetare som kommit till Sverige, inte för att de ville, utan för att de var tvungna att fly den plats där de tidigare levde. Nu fortsätter deras liv på den svenska kulturscenen.

TEXT: MARIE-LOUISE OLSEN FOTO: ERIK ARDELIUS

Det ligger en filmlänk på Wessam Darweash LinkedIn-sida. Trailern till *Four O'clock at Paradise*. En långfilm som under en dag följer sju personer och deras till en början så vardagliga vardag.

Den är vacker. Men *Four O'clock at Paradise* är inspelad i Damaskus 2013. Och snart blir det uppenbart, även för den som inte förstår ett ord av den arabiska som talas, att ytan i filmen är förrädisk som våris.

Wessam Darweash var scenografiassistent vid inspelningen, står det i hans cv.

– Den påminner mig om att alla band, varje koppling mellan mig, allt och alla, plötsligt kan bli så fruktansvärt bräckliga. Personerna i filmen inser att deras liv är på väg att krossas mellan kriget som omger dem och tyngden av deras egna drömmar, skyldigheter och kärleken till människorna runt dem, och till sig själva, berättar han.

Och så tillägger han:

– Den var inte klar när jag lämnade Syrien, så jag har inte sett hela. Bara trailern.

Nu sitter Wessam Darweash tillsammans med Muhannad Yousef och Ramesh Safavi i sammetsstolarna nedanför stora scenen på Södra Teatern i Stockholm. Det enda som hotar här är dammet som kittlar i halsen.

De är alla tre konstnärer, kulturarbetare. Wessam Darweash har en Bachelor of Arts i scenografi och scenteknik vid Higher Institute of Dramatic Arts i Damaskus. Han arbetade som scenograf i sex år innan han och hans flickvän flydde krigets Syrien. Med sig har han ett digert cv från teater, film och tv. Som frilansare var han aktiv både vid statsägda institutioner och i fristående grupper.

– Jag kände branschen i Damaskus. Fick uppdrag även under kriget. Trivdes bäst i de fristående grupperna. Vi bearbetade pjäser av Pinter, Albee och Beckett, säger han.

MUHANNAD YOUSEF antogs som 13-åring till Enana, ett av arabvärldens framstående danskompanier. Där drillades han som professionell i balett och folkdans.

Han och Wessam har blivit vänner i inledningen av projektet Kompetensintegration, som de alla tre är del i.

Ramesh Safavi har studerat filmregi och journalistik i Teheran. Hon har bland annat arbetat som journalist för brittiska BBC i Iran. Men hennes i hemlandet kontroversiella ämnesval – hbtq-personers situation – sågs inte med blida ögon av regimen. Till slut tvingades hon fly för att undgå fängelse.

– Jag lyckades aldrig hitta någon i Iran som vågade göra film av mina manus eller publicera mina texter. Regimen hade ändå ögonen på mig eftersom min bror tidigare varit fängslad för sina politiska åsikter, säger hon.

På Ramesh Safavis cv finns kortfilmer från universitetstiden, artiklar och noveller och så två romaner som hon skrev när hon i fyra >>>

"En hel yrkesgrupp är osynlig redan från start"

Det var en kollega till Josefin Lindberg på Riksteatern som påpekade att kulturyrken inte är en valbar kategori när man som nyanländ skriver in sig på Arbetsförmedlingen Etablering.

– En hel yrkesgrupp blir osynliggjord redan från start. Det fick oss att fundera över vad Riksteatern kan göra för att öppna kulturbranschen för nyanlända, säger Josefin Lindberg, som utvecklat och fram till årsskiftet var projektledare för Kompetensintegration, ett samarbete mellan Arbetsförmedlingen Etablering, Riksteatern, Svensk Scenkonst och Teaterförbundet för scen och film. Under hösten har projektet gett tio nyanlända kulturarbetare praktik på några av de främsta svenska konstscenhusen.

– Lika mycket som att hjälpa de här personerna att få erfarenhet och bygga nätverk inom sina respektive yrken, handlar det om att öppna branschens ögon för de problem som finns. Kulturinstitutionerna i Sverige behöver konfronteras med sina fördomar. Vi måste belysa de hinder som finns när skådespelare, regissörer och författare från andra länder och kulturer söker jobb i Sverige, säger Josefin Lindberg.

>>> är väntade på uppehållstillstånd i Sverige. En tredje roman väntar på utgivning.

– Innan man bestämmer sig för att fly processar man en massa frågor. "Är jag en bra konstnär?" "Kommer jag kunna bevisa mig som konstnär även i det nya landet?" Men när man flyr handlar det om en sak. För mig var det att få överleva med min flickvän, säger Wessam Darweash.

Han tar en klunk vatten, lutar sig framåt i stolen och tittar ner i golvet.

– Det är svårt att förklara. Inte för att jag inte kan språket, utan på grund av det här, säger han och pekar mot sitt hjärta:

– Man tänker inte på sin karriär när man flyr. Man flyr för att man måste. Men nu är jag här, och i att leva ingår att ha ett jobb.

Självklart vill jag fortsätta arbeta som scenograf även i Sverige.

– Iran kvävde mina möjligheter att arbeta och verka, så på så vis är min situation annorlunda än Wessams. Men precis som

Wessam säger, så var det inte "för att göra karriär" som jag lämnade mitt land. Jag lämnade Iran därför att mitt liv där var slut. I Sverige kan jag leva i frihet, utan att behöva smyga med mina åsikter, säger Ramesh Safavi.

Muhannad Yousef har tittat tyst och lyssnat när de andra talar. Jag ber honom berätta om sig själv. Han ursäktar att han inte kan så bra svenska, än. Engelska har han aldrig lärt sig, han var ju bara 13 när han slutade skolan.

– Vad vill du att jag ska fråga, undrar Wessam som tolkar.

– Fråga när han bestämde sig för att bli dansare.

NÄR MUHANNAD TALAR om att dansa flödar orden och ögonen sprudlar av liv. Han beskriver ögonblicket när han bestämde sig för att bli dansare. Han gick i andra klass och fick för första gången se sin bror och farbror

uppträda. De var också dansare i kompaniet Enana. Efter den upplevelsen började han träna hårt i hemmet i Jarmouk.

– Jarmouk är ett palestinskt läger i Damaskus. Muhannad är palestiniert, också, flikar Wessam in i sin översättning.

– Vi var som en familj: min bror, min farbror, hans fru och jag, säger Muhannad.

Det finns klipp från deras turnéer på Youtube. Från Qatar, Saudiarabien och Libanon.

Men till slut tvingade kriget Enana att lägga ner i Syrien. Medlemmarna splittrades. 2011 flyr Muhannad mot Europa. I tre och ett halvt år var han rotlös, först på flykt och sen på en förläggning i Sverige. Han slutar dansa.

– Jag var bara ledsen. Jag har inte gått i skola som Wessam och Ramesh och hade ingen aning om vad jag kunde jobba med.

Vändningen kom när Muhannads kontaktperson på Arbetsförmedlingen

frågar om han vill vara med i projektet Kompetensintegration, och göra praktik på Operan.

– När jag började träna igen upptäckte jag att jag hade fel när jag tänkte att jag aldrig mer ville dansa. Det är fortfarande underbart, säger han.

När vi kommer så här långt i berättelsen talar Muhannad åter så intensivt att Wessam måste be honom att sakta ner för hinna översätta.

– Alla har förklarat för honom att Kungliga Operan är bäst på balett i Sverige. Han är stolt över att få vara där. Tacksam för all hjälp han fått av dansarna, sammanfattar Wessam.

Muhannad fortsätter. För även om praktiken väckt liv i hans drömmar, så har det varit jobbigt.

Vad har varit svårast?

– Ensamheten. Jag har svårt att berätta om mig själv för andra. Men nu, under praktiken, har jag träffat svenskar som berättar om sina drömmar. Vad de gillar. Vad de inte gillar. Det har gjort det lättare för mig att dela mina tankar med dem.

Muhannad Yousef var 17 när han lämnade Syrien. 20 när han kom till Sverige. I dag är han 22. Helst av allt vill han fortsätta att studera balett.

Vad ska de andra två göra efter jul, när

"MAN TÄNKER INTE PÅ SIN KARRIÄR NÄR MAN FLYR. MAN FLYR FÖR ATT MAN MÅSTE. MEN NU ÄR JAG HÄR, OCH I ATT LEVA INGÅR ATT HA ETT JOBB."

projektet tar slut? Wessam Darweash vet inte, men han har småjobb på gång. Ramesh Safavi avslöjar att hon fått kontrakt på en pjäs till Riksteatern.

– I'm over the moon, säger hon, och det syns.

– Grattis. Då har en av oss lyckats, utbrister Wessam. Han ser så innerligt glad ut när han säger det. Nästan tagen.

Så blir han allvarlig.

– Vi har varit på några av de främsta kulturinstitutionerna i Sverige. Jag är verkligen tacksam för den här möjligheten. Om jag vore svensk kulturarbetare och läste den här artikeln skulle jag tänka: "Han har haft tur, killen från Syrien. Fått göra praktik på Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm." Och dansaren på Kungliga Operan. Och du, Ramesh, får komma rakt in på Riksteatern. Men det är inte verkligheten. För när vi gör praktik, gör vi det inte som om vi vore svenskar. Jag är inte Wessam, scenografen, utan blir Wessam, killen från Syrien som

man tar in när man behöver lite integration. Medan han talar sjunker axlarna. Ramesh nickar tyst.

– När man pratar om integration är det lätt att sätta etiketter som inte är relevanta på människor. Jag är säker på att jag kan få jobb i Sverige bara man läser mitt cv, tittar på det jag gjort och struntar i var jag kommer ifrån, säger Wessam.

KLOCKAN BÖRJAR BLI mycket. Trion kramar om varandra. Wessam ska till sin flickvän i Västerås. Muhannad har hittat en lägenhet i Uppsala. Ramesh bor i Tumba. Vi två gör sällskap till tunnelbanan.

Vad tycker hon om oss svenskar, om man nu ska generalisera?

– Svenskar är transparenta. I Iran har alla två ansikten. Ett utåt, som följer lagar och regler, ett hemma, där vi gör som vi vill. Men klivenheten gör en falsk. I Sverige är ni vana vid att inte behöva dölja era åsikter. ☺

WESSAM DARWEASH, 32 ÅR.

Bachelor of Arts i scenografi och skenteknik vid Higher Institute of Dramatic Arts i Damaskus. Har gjort praktik på Stockholms stadsteater i Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm.

Yrkeserfarenhet: Har bland annat arbetat med scenografin i tre långfilmer, ett flertal pjäser och tv-serier i Syrien.

RAMESH SAFAVI, 45 ÅR.

Examen i filmregi och journalistik vid universitetet i Teheran. Har gjort praktik vid Riksteaterns dramaturgiat.

Yrkeserfarenhet: Har bland annat skrivit och regisserat fyra kortfilmer i Iran, har skrivit två romaner, utgivna på persiska i Storbritannien, och flera noveller publicerade av Svenska PEN på Dissidentbloggen.

MUHANNAD YOUSEF, 22 ÅR.

Skolad dansare inom klassisk balett och folkdans. Har gjort praktik på Kungliga Operan i Stockholm, och därutöver tränat med Cirkus Cirkör, Balettakademien och Gottsunda Dans & T eater.

Yrkeslivserfarenhet: Antogs som 13-åring som professionell dansare vid danskompaniet Enana.